

Avajaispuhe Kotikielen Seuran 83. vuosikokouksessa 14. 3. 1959

Kotikielen Seura on valinnut vuosipäiväkseen maaliskuun 14:n sen johdosta, että samana päivänä vuonna 1851 oli asetettu virkaansa ensimmäinen suomen kielen ja kirjallisuuden professori. Vuosijuhlapäivän traditiosta meidän on tällä kertaa syytä muistuttaa lähinnä siksi, että tämän vuoden tammikuun 23. päivänä nimettiin suomen kielen varsinaiseksi professoriksi Pertti Virtaranta. Prof. Virtaranta on vuonna 1850 perustetun professuurin seitsemäs vakinainen

haltija. Kotikielen Seura toivottaa prof. Virtarannalle samanlaista pitkää ja hedelmällistä työkautta kuin useimpien hänen edeltäjiensä osaksi on tullut. Helmikuun 5:ntenä nimettiin Suomen Akatemian jäseneksi Helsingin yliopiston suomalais-ugrilaisen kansatieteen professori Kustaa Vilkuna. Näin tähän korkeinta hengenviljelyämme edustavaan laitokseen kuuluu nykyisin kolme Matias Aleksanteri Castrénin edustaman alan miestä.

Viime vuoden joulukuun 2. päivänä vietti Suomalais-ugrilainen Seura perustamisensa 75-vuotisjuhlaa; sen yhteyteen oli seuraavaksi päiväksi järjestetty fennougristien kongressi. Tilaisuudet on muistettava seuramekin piirissä. Nehän saivat huomattavat mittasuhteet arvovaltaisen kansainvälisen vierasjoukon läsnäolon johdosta. Lukuisten unkarilaisten, skandinaavisten ja länsivirolaisten onnitelijoiden lisäksi mukana oli Länsi- ja Itä-Saksan, Puolan sekä Yhdysvaltojen tieteellisten laitosten edustajia. Tämä harvinaislaatuinen kokoontuminen antoi elävän vaikutelman siitä, miten huomattavan ja omalla alallaan keskeisen aseman Suomalais-ugrilainen Seura ja yleensäkin suomalais-ugrilaisiin kansoihin kohdistuva tutkimuksemme on kielitiedettä ja etnologiaa harrastavassa maailmassa saavuttanut.

Suomalais-ugrilaisen Seuran piiriin kuuluvat tutkijat olivat juhlapäiväksi saaneet valmiiksi joukon merkittäviä teoksia. Tärkeytensä vuoksi on ennen muita mainittava etymologisen sanakirjan toinen osa, joka sisältää esitykset *ko*-pronominivartalosta *palvoa*-sanaan. Osan alkupuoli *nabista*-sanaan saakka on edesmenneen akateemikko Y. H. Toivosen käsialaa; loppuosa teoksesta on professori Erkki Itkosen ja dosentti Aulis Joen kirjoittamaa.

Teoksen alku- ja loppupuolta verrattaessa havaitsee, että artikkelien koko ja aines on jossakin määrin muuttunut: uudet artikkelin laatijat ovat runsaammin käyttäneet hyväksien kansankielen arkiston sanakirja-aineksia ja esittäneet melko säännöllisesti käsiteltävien sanojen murremaantieteellisen levinneisyyden, mitkä seikat koituvat etenkin niiden tutkijoiden hyväksi, joilla ei ole mahdollisuutta saada käsiinsä arkistomateriaalia. — Moni-

kymmenvuotisen keruu- ja koostantatyön jälkeen lappalaisten kielen ja kansanelämän perinpohjainen tuntija, tohtori T. I. Itkonen sai valmiiksi monumentaalisen koltan- ja kuolanlapin sanakirjan. Sen sivuluku on lähes 1300. Yleissanaston lisäksi se sisältää murteiden henkilönnimet sekä murrealueiden paikannimet. — Toinenkin lapinkielen sanakirja, nimittäin müncheniläisen ugristin, dosentti Wolfgang Schlachterin »Wörterbuch des Waldlappendialekts von Malå» tuli painosta juhlapäiväksi. Fil.maist. Matti Liimolan toimittamana ilmestyi Artturi Kanniston keräämien vogulilaistekstien neljäs osa, joka sisältää karhurunoja (Wogulische Volksdichtung IV, SUST 114, 551 sivua). Dosentti Eliel Lagercrantz saattoi julkisuuteen toisen osan lappalaistekstejään (Lappische Volksdichtung II, SUST 115, 244 sivua). Kun vielä otamme huomioon, että vuosipäiväksi ilmestyivät seuran aikakauskirjan tukeva vihko (SUSA 60) sekä Finnisches-ugrische Forschungen -sarjan 33. nidos, voimme todeta juhluvuoden erittäin satoisaksi.

Suomen kielen tutkimuksen alalta on mainittava pari uutta teosta: Pertti Virtarannan äännehistoriallinen monografia »Pääpainollisen tavun jälkeisen dentaalispirantin edustus suomen murteissa» (269 sivua) sekä Veikko Ruoppilan tutkimus »Unto Seppäsen tyylistä». Virtarannan esitys on historiallisilta näkymiltään peräti mielenkiintoinen sekä metodiltaan ansioikas. Ruoppila selvitellessään Seppäsen tyyllille tunnusomaista sanastomateriaalia saattaa ainoalaatuisella Kannaksen murteiden tuntemuksellaan analysoida kirjailijan kansankielen ainekset. Tässä yhteydessä esiteltäköön myös prof. Virtarannan uusi, 803-sivuinen kielennäytekokoelma »Vienan kansa muistelee», joka sisäl-

tää kuvauksia kansanomaisen elinkeino- ja yhteiskuntaelämän sekä tapojen ja uskomusten alalta, kalevalaista runoutta ym. ja joka kokonaisuudessaan on arvokas vienankarjalaisuuden muistomerkki.

Kotikielen Seuran oma julkaisutyö on, kuten tunnettua, rajoittunut aikakauslehti *Virittäjän* toimittamiseen. Mielihyvää tuntien saatetaan todeta, että tämä seuran julkaisu viime vuon-

nakin on ilmestynyt mittavana, edustavana ja mielenkiintoisena, jopa siinä määrin, että se on saanut tunnustusta maamme rajojen ulkopuolellakin. Tämän johdosta on aihetta lausua parhaat kiitokset *Virittäjän* toimituskunnalle, etenkin sen päätoimittajalle ja toimitussihteerille, jotka pyyteettömästi ovat hoitaneet seuramme tarkeitusperien toteuttamisessa tärkeimmäksi osoittautunutta välinettä.

R. E. NIRVI